

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารจัดการของกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตสมุนไพรพิวเนียนในอดีตและปัจจุบัน และเพื่อหาแนวทางบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตสมุนไพรพิวเนียนแบบมีส่วนร่วม โดยใช้วิธีการวิจัยแบบ PAR (Participatory Action Research) ทั้งนี้ศึกษาใช้กรอบแนวคิดวิสาหกิจชุมชน และแนวคิดการพัฒนาสังคมแบบอิงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตสมุนไพรพิวเนียน ดำเนินการของไส อำเภอเสนา จังหวัดอ่างทอง จัดตั้งขึ้นเพื่อร่วมคิดหาวิธีการสร้างหรือแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาที่มีมาแต่โบราณ จนได้ผลิตภัณฑ์ คือ สมุนไพรพิวเนียน นำมายัดสันเท้าแตก สมุนไพรตะไคร้หอม นำมันจาง เป็นที่น่าแปลกใจว่ากลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตสมุนไพรพิวเนียน มีการรวมกลุ่มและจัดตั้งกลุ่มมานานกว่า 10 ปี หรือมีการรวมกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการขึ้น เมื่อปี พ.ศ.2541 ซึ่งเป็นช่วงเวลา ก่อนที่จะมีการกำหนดนโยบาย “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” ถึง 4 ปี เป็นการแสดงให้เห็นว่ากลุ่มแม่บ้าน มีการนำหลักวิสาหกิจชุมชนมาใช้ในการบริหารธุรกิจชุมชนเป็นเวลานานแล้ว โดยที่วิสาหกิจชุมชน มีหลักการที่สำคัญคือ “เป็นกิจการของชุมชน โดยชุมชน เพื่อประโยชน์ของคนในชุมชน” ดังที่กลุ่มแม่บ้านได้นำรูปแบบกิจกรรมตามหลักการวิสาหกิจชุมชนมาใช้ เพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนเป็นเจ้าของกิจกรรมการผลิตสินค้าเพื่อสร้างรายได้และการพึ่งพาตนเองของคนในชุมชน โดยการนำทุนทางสังคมของชุมชนที่มีอยู่ อันได้แก่ ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และทรัพยากร ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรบุคคลหรือทรัพยากรที่เป็นสิ่งของ ผนวกกันการจัดการสมัยใหม่ที่เหมาะสม ก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและการเรียนรู้ของชุมชนอย่างมีส่วนร่วม

แม้ว่ากลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตสมุนไพรพิวเนียนจะสามารถสร้างรายได้ให้กับตนเองและคนในครอบครัวได้อยู่ดีมีสุขยกระดับความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น แต่ก็ยังเป็นที่น่าวิตกว่าสถานการณ์เศรษฐกิจที่อยู่ในช่วงที่กำลังดดดอยส่งผลทำให้ยอดขายลดลง การขายผลิตภัณฑ์ก็ไม่ได้ราคาตามเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ อีกทั้งผลิตภัณฑ์ที่นำออกจำหน่ายยังต้องการการพัฒนาในด้านรูปแบบและบรรจุภัณฑ์ให้มีลักษณะสวยงามน่าซื้อ ตลอดถึงการที่มีสมาชิกกลุ่มเพิ่มขึ้นอีกเป็นจำนวนมาก ก็ยัง

จะส่งผลกระทบต่อความอยู่รอดของกลุ่มแม่บ้านและผลิตภัณฑ์อีกด้วย เพื่อให้ธุรกิจการขายตรง ผลิตภัณฑ์นี้ดำเนินการต่อไปได้ดีและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น กระบวนการคิด วิธีการทำงานการดำเนินการ หลักการตลาด การประชาสัมพันธ์การคิดต่อประสานงานในกลุ่มทีมงาน คือกลไกที่ควรเข้ามายืนหนาที่เกี่ยวกับโภคทรัพ กลุ่มแม่บ้านจึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจกับทุกฝ่ายที่จะเรียนรู้ทำงานร่วมกัน เพื่อที่จะนำไปสู่ความมั่นคงยั่งยืนของผลิตภัณฑ์ชุมชน ทีมวิจัยและชุมชน จึงศึกษาการพัฒนาการจัดการอย่างมีส่วนร่วมกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตสมุนไพรผิวนีนยน เพื่อนำไปสู่แนวทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม และกระบวนการบริหารจัดการภายในชุมชนและผลิตภัณฑ์อย่างมีส่วนร่วม

จากการร่วมกันกำหนดแนวทางการบริหารจัดการในอนาคตของกลุ่มพบว่า โครงสร้างการบริหารจัดการกลุ่มได้รับการยอมรับจากสมาชิก แต่สมาชิกของกลุ่มยังขาดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม ฉะนั้นแนวทางการบริหารการจัดการที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตของกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตสมุนไพรผิวนีนจะมีระบบการบริหารจัดการ ดังนี้

1. มีการจัดระบบการจัดการแบบสหกรณ์ เพื่อให้มีการบริหารจัดการที่มีระบบมากยิ่งขึ้น
2. ให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านทุกคนมีสิทธิในการถือหุ้น และสมาชิกแม่บ้านที่ว่างเว้นจากการทำงานหลักก็สามารถหารายได้เสริม โดยการรับจ้างบรรจุภัณฑ์ ซึ่งอัตราค่าจ้างจะคิดตามอัตราส่วนต่อหน่วย
3. เถ้าแก่รดทุกคันที่เป็นสมาชิกในกลุ่มต้องมารับของจากกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตสมุนไพรผิวนีนเท่านั้น เนื่องมาจากต้องการให้กลุ่มมีความเข้มแข็งและมีมาตรฐานสินค้าเดียวกัน
4. เมื่อถึงสิ้นปีจะมีการปันผลตามความเหมาะสม โดยจะมีการปันผลให้กับสมาชิกกลุ่มแม่บ้านปีละ 10 เปอร์เซ็นต์
5. ในการแต่งตั้งคณะกรรมการจะคัดเลือกจากผู้ที่มีความชำนาญในด้านการผลิตสูตรสมุนไพร ด้านการบรรจุภัณฑ์และการตลาด คณะกรรมการที่แต่งตั้งขึ้นนี้จะดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีศักยภาพ

6. ในการดำเนินงานนั้นจะมีการจ้างเยาวชนที่มีความสามารถในด้านต่างๆ เช่น ด้าน การตลาด การออกแบบบรรจุภัณฑ์ การบัญชี เข้ามาเป็นเจ้าหน้าที่ดำเนินการ เพื่อให้เยาวชนเห็น คุณค่าของตนเองและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ตลอดจนเป็นการแบ่งเบาค่าใช้จ่ายของ ผู้ปกครอง

7. ส่วนเงินทุนที่เหลือจากการลงทุนจะถูกนำมาจัดสรรงานนี้เป็นเงินกู้ยืมสำหรับสมาชิกทุกคนใน กลุ่ม โดยคิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 0.50 บาทต่อเดือน เพื่อนำดอกเบี้ยที่ได้มาใช้ในการบริหารจัดการ ในสหกรณ์ในด้านต่างๆ และปันผลให้กับสมาชิกทุกคน

เพื่อที่จะนำไปสู่ความมั่นคงยั่งยืนของผลิตภัณฑ์ชุมชน ที่มีวิจัยและชุมชนจึงศึกษา การพัฒนาการจัดการอย่างมีส่วนร่วมในกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตสมุนไพรผิวนียน ผลสรุปได้ดังนี้ ด้าน การบริหารจัดการทุนที่เป็นผลิตภัณฑ์ สมาชิกกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตสมุนไพรผิวนียนควรเข้ามามีส่วน ร่วมในกระบวนการผลิตสูตรสมุนไพรมากขึ้น ด้านการบริหารจัดการทุนที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ ผู้บริหารหรือคณะทำงาน ควรกระตุ้นหรือหาแรงจูงใจมาใช้เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มมีส่วนร่วมมาก ขึ้น เมื่อถึงช่วงปันผลอาจจะมีการให้เงิน โบนัสหรือของขวัญซึ่งนอกเหนือจากเงินรายได้ ให้แก่ สมาชิกกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตสมุนไพรผิวนียน เพื่อให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตสมุนไพรผิวนียน มี กำลังใจในการทำงานมากขึ้น และทั้งหมดทั้งมวลนี้ก็เพื่อสร้างรายได้ให้กับสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน ผู้ผลิตสมุนไพรผิวนียนให้สามารถพึ่งตนเอง ได้อย่างยั่งยืน

ศัพท์สำคัญ : ผลิตภัณฑ์ชุมชน/กลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตสมุนไพรผิวนียน/การจัดการ